

Negyedik évi folyam.

10. szám.

Március 5-én. 1868.

Hajós József.

A férfi, kinek areképét lapunk mai számában mutatjuk be olvasóinknak, egyike azon keveseknek, kiknek hazánk anyagi jóléte körül tanusított sokoldalú és nagyeredményű munkásságaért elismeréssel tartozik az egész nemzet.

Magyarország az átalakulás korát éli. E korszak nem fog rövid lenni. Nagy munka, sok teendő vár ránk. S nekünk férfiakra lesz szükségünk, kik a fejlődés nehéz stádiumán ügyes kézzel vezessenek át bennünket az óhajtott szebb jövőbe. Kell, hogy azokat, kik e szerepre hivatvák, idején és kellő közelből felismerjük. Hajós József Pest megyében Dömsödön 1818-ban született Ifju korában a megyei pályára lépett, melyet az aljegyzőségen kezdett, s a törvényszéki elnökséggel végzett.

Nem lehet feladatunk, e lapok szűk körében az

életiró szerepét vennünk át. Mi csak főbb vonásokban vázolhatjuk kitünő hazánkfiának tevékenységét; s mivel az kiválólag az anyagi téren öszpontosul, ide fordítjuk legfőképen figyelmünket, s e téren akarjuk jellemezni Hajós Józsefnek régibb idő óta ernyedetlen buzgósággal folytatott közhasznú működését.

Hajós József tizenkét év óta, a Magyarország egyik első rendű intézetévé emelkedett pesti takarékpénztár igazgatója.

A pesti takarékpénztár, az első e nemű intézet e hazában. — Az Angliában tapasztalt siker eredményétől felbuzdult Fáy András alapította. S bizonyára, ha soha egyebet nem tett,

ez egy műve is biztosította volna számára a halhatatlanságot. A hálás utókor áldani fogja nevét e hazánkban ma már nagyszámu jótékony intézetek meghonosításáért.

Hajós József.

ez egy műve is biztosította volna számára a halhatatlanságot. A hálás utókor áldani fogja nevét e hazánkban ma már nagyszámu jótékony intézetek meghonosításáért.

Az első hazai takarékpénztár 1840 január 11-dikén nyitott meg, s üdvösségét legjobban bizonyítja azon óriási növekedés, melyet forgalmi kimutatásai tanúsítanak. Az első évben még csak 71,000 frt forgalma volt, de a másodikban már 146 ezer, a harmadikban 256 ezer, a negyedikben 700 ezer forintot, az ötödikben egy millió kétszáz ezer, ma pedig már 25—26 milliót forgat évenként! 1866-iki forgalma 25.785,163 frt 99 krt tett. — Az újabb időben támadt versenyző intézetek, a budai takarékpénztár, az iparbankféle takarékpénztár és pesti népbank, valamint a többi pénz-elfogadó és kamatoztató intézetek, mind nem csökkentették üzletét; sőt mondhatni, hogy mindezek közt a legnagyobb bizalommal a közönség ma is a pesti takarékpénztár iránt viselkedik; mi kétségkívül onnan származik, mivel ez intézet vezetését a legbiztosabb és legszilárdabb kezekben látja. És még van egy kitűnő tulajdona a pesti takarékpénztárnak, mely a bizalom mellett önkénytelenül a legbensőbb tiszteletet költi fel bennünk iránta; s ez azon humanitás, azon nemeslelkű eljárás, mely szerint egyesek és testületek segélyezése, üdvös és jótékony célok előmozdítása körül, ez intézetet mindig a legelső sorban látjuk.

A forradalom és a magyar bankjegyek megbukásával, a pesti takarékpénztár 175 ezer forintig károsodott. E kárt az intézet egyetlenegy betevő féllal sem érezteté; mintha semmi sem történt volna, kikapta betett pénzét egy fillér hiány és levonás nélkül az időben is mindenki. Aztán, a hol szegényeket, tanítókat, iparosokat, kereskedőket, tűzkárvalloztakat, árviz által inségre jutottakat kell fölsegíteni, iskolát, bölcsődét, kisdédóvót, kórházat, nyugdíjalapot, árvaintézetet támogatni, egyesületeket és társulatokat, minők a zenede, színház, múzeum, testgyakorló, süketnémák, hangászegylet, képzőművészeti társulat, természetvizsgálók, irósegélyegylet, Kisfaludy-társaság, Akademia, országos kertészeti társulat, magyar gazdasági egyesület stb. stb. segélyezni, — egyszóval mindenütt, hol közhasznú vállalatok vagy nemes célok előmozdításáról, jótékony egyesületek vagy intézetek támogatásáról van szó: a pesti takarékpénztárt mindenütt ott találjuk. E nemü adakozásainak összege már 1866-ban megközelítette a *másfél-száz ezer* forintot, a múlt évben pedig ismét tetemesen öregbedett. A honvédsegélyző alapra tett 20,000 frtos ajánlatával ő volt az első, ki az uralkodó párt követte. Legújabbán a vasúti kölcsön ügyének három millió frank aláírásával adott lendületet. S nem utolsó érdemei közé

kell sorolnunk ama, fővárosunk diszének emelésére szolgáló gyönyörű palota építtetését, melyet a régi, most már lebontott takarékpénztár helyére jelenleg épített, s melynek rajzát lapunk mai számában bemutatjuk olvasóinknak. E palotát Ybl építi; körülbelül félig már kész, ez év folytán egészen föl fog épülni. Fél millióba kerül. S mint a rajzból is látható, koronája lesz Pest diszépületeinek.

Az első hazai takarékpénztár virágzása, s jótékony működésének nagyobb arányokbani haladása, Hajós József igazgatóságával kezdődik. Az intézet első igazgatója Simoncsics János elhalván, annak kormányzását 1856-ban Hajós kezébe tette a bizalom, s ő alatta egyszerre 5 millióval ugrott feljebb az intézet forgalma, a részvények osztaléka pedig azóta évenként folyvást száz forinttal; úgy hogy az eredetileg 60 forintos részvények ma 1400—1500 frton kelnek, a mi csaknem példa nélküli eset a részvénytársulatok történetében. — Az intézet sikeres vezetése napról-napra emelé Hajós tekintélyét s úgy a nagy közönségnek, mint különösen a pénzüvilágnak személye iránti bizalmát. Ugy hogy az újabb időben alig van nagyobb szerű vállalat, mely őt magának megnyerni ne törekedett volna; — s valóban, a hova megnyerik, vele együtt ott látjuk mindenütt a szerencsés sikert is.

A takarékpénztár igazgatása körül szerzett érdemeiért, ő felsége *királyi tanácsossá* nevezte ki.

A legvirágzóbb, legsolidabb hazai intézetek egyike, kétségkívül az első magyar általános biztosító társaság. Azon számos hasonló intézetek közt, melyek Magyarországon ez idő szerint működnek, ez az, mely a legszilárdabb alapon áll, s melyhez a hazai közönség, — fennállása óta — a legnagyobb bizalommal viselkedik. 1866-ban már 500 millió érték volt nála biztosítva, s az általa kifizetett károk összege, a mondott évben már felül múlta a 20 millió forintot.

Hajós József, Lónyay Menyhért mellett, ez intézett alelnöke.

A magyar gőzhajótársaság élén szintén Hajós József áll. Négyszáz ezer forint alapon, szerényen, „középdunai gőzhajótársaság“ név alatt, csokély erővel, két hajóval indult meg e vállalat, — bátorító biztatás és támogatás helyett, az üzletvilág szánakozó mosolyától kísérve. Holnapról-holnapra várták az emberek, mikor nyeli el a nagy, a gazdag, a szabadalmazott, a státus által tetemes összeggel subventionált társaság ez erőtlen kis új szülöttet. A társaság első elnöke lelépett. A helyére választott nem sokára szintén odahagyta a vállala-

tot, mielőtt megindult volna. Harmadszor *Hajóst* választották elnöknek. Neki volt bizalma a vállalat életrevalóságához, ő határozott akarattal ült annak kormányára, s egész erélylyel látott az életbeléptetés (ily előzmények után) nem könnyű munkájához.

És ime, az erély, kitartás és ügyesség oda vitte a dolgot, hogy a kicsiny „középdunai“-ból „első magyar gőzhajótársaság“-gá nőtt intézet, hét hónapi üzlet után annyira ment, mennyire a nagy társaság hét év alatt tudott menni; második évében pedig (t. i. az idén) már több gőzöse lesz, mint a mennyivel a szabadalmazott társulat tizedik évében birt; részvényeseinek meg az első, csaknem félévről is annyi osztalékot ad, mennyit a 38 év óta fennálló, gazdagon dotált cs. k. szab. társaság nem adott soha. Ugy hogy ma már az üzletvilágnak is teljes és méltó figyelmét bírja e vállalat, s bizvást elmondhatjuk, hogy a *Hajós* elnöklété alatt álló, ma már egy millió forint tőkével, tizenegy gőzessel bíró első magyar gőzhajótársaság, egyike a legerősebb alapra fektetett s legszebb reményekre jogosító vállalatoknak e hazában.

A magyar földhitelintézet, mely 1863 óta közel 30 millió forint segélyt nyújtott, olesó kölcsön alakjában, a sülyedni kezdő nagyobb birtokos osztálynak, felügyelő bizottmányába választotta meg *Hajóst*. A „Pannonia“ magyar viszonbiztosító intézet igazgató-választmányába választotta be.

A „Securitas“ című viszontbiztosító társulatnál szintén a választmány tagja.

A közelebb tizmillió ezüst forintnyi alaptőkével alakult „Angol-magyar bank“-nak egyik magyarországi igazgatója.

Az ujonnan létesült „Erzsébet“ gőzmalom-társaság alapításában tevékeny részt vett s e

600,000 forinttal indult, szép jövőt ígérő vállalat első közgyűlése, egy akarattal őt választotta meg elnökéül.

Az országos erdészeti egyesület, az erdészeti törvényjavaslat kidolgozása körül szerzett érdemeiért, tiszteleti tagjává választással fejezte ki iránta elismerését.

A magyar gazdasági egyesületnél régebb idő óta egyik legmunkásabb tagja a kormányzó választmányának.

Az országos kertészeti egyesület az ő elnöksége alatt alakul, s nem sokára életbe fog lépni.

A már is oly szép jelennel bíró, s még szebb jövővel biztató közuti vaspályatársaságnál, az igazgató választmányban foglal helyet.

És ennyi-féle elfoglaltatás mellett, még mindig marad ideje, hogy a köz és társadalmi élet mezején is tegyen jó szolgálatokat a közügynek; mint bizottmányi tag a megyei dolgokban, mint pestvárosi képviselő a községi ügyek intézése körül, mint egyházmegyei tanácsbíró a vallás és nevelés terén ép oly tevékeny munkás, mint a felsorolt vállalatok élén. Sőt mindezek mellett gazdaságára maga ügyel fel, s egy-egy órát el tud szakítani barátai számára is, kiknek fesztelen körében ép oly szeretetreméltó egyéniség, mint a mily tisztelt és becsült, hivatalos elnöki és igazgatói székeiben.

Hajós József jelenleg az élet munkabíró delén, teljes férfúi erejében van. Hiszszük, hogy a gondviselés őt még soká meg fogja tartani számunkra. Mi ismerjük e férfiú teljes értékét, s nem csak reméljük, de meggyőződve hiszszük, hogy a tehetségeihez méltó munkakört még csak ezentúl foglalandja el, — reméljük és hiszszük, hogy nem sokára országos ügyeink élén is fogjuk őt látni.

yy

Komáromi napok 1849-ben.

Az önvédelmi s később függetlenségi harcaink alatt bámulatos módon történt rendelkezési és erő kifejtési mozzanatokban sok oly figyelemre méltó, sőt lényeges dolog van: hogy ha kellő térről rendelkezhetnénk e becsült lapok hasábjain, nem volna időszerűtlen, nem lenne érdek s tanulság nélküli azon rendben közzé tenni mind, melyben történtek; de tekintve mind a kiszabott tért itt, mind a nagy érdemű olvasók másnemű érdeklődését, csak szigorúan a komáromi helyzetet jellemző s felvilágosító hiteles adatokra szorítkozunk most is röviden, valamint ezután is, s azon viszonyra, melyben Komárom az általános hazai kétségbejött állapottal állt.

S ez alkalommal szeptember 10-ről ismét néhány hű bajnok megérkeztét kell följegyeznünk, kik az alvidéki lefegyverzett táborból menekültek Komáromba s itt a zászlóaljukba beosztattak: Udvardy Endre a 201. zászlóaljhoz, Krusovszky Kálmán százados az utászokhoz, Fuchs János hadnagy a szekeresekhez, Bartalos Kálmán hadnagy a várbeli számuoki hivatalhoz, Asztalos Sándor százados a fegyvergyárhoz, Rottenstein Kálmán főhadnagy, Vági Ignác hadnagy, Kerekes József főhadnagy a rendőrséghez, Pálffy János százados pedig a térparancsnoksághoz.

Minden újabb menekvő érkezte keserűn fokozta a rémületet . . .

Remélve, hogy hazánk felvirágzásával s Fiume ügye rendezésével hazai kereskedelmünknek is lendülnie, s némely gyáripari terményeiben különösen kelet felé irányulnia kell, — ezen szempontból a szuezi földszorost átszelő csatorna mibenléte minket is közelebbről érdekelhet.

A szuezi tengeri csatorna eddigelé még csak félig készült el s a nagy hajók számára való ünnepeles megnyitását Lesseps mérnök 1869. októberére reméli. Ő azonban addig is meg akará

Képünk a „Suzette“ nevű vontató gőzöst és uszályait ábrázolja. E kisebbrendű marseillei hajó volt az első, mely a földközi tengerből a márványtengerbe a nagy afrikai kerülő nélkül tevé meg az útát.

A szuezi csatorna bevétele, a rajta úszó hajóktól, 1867. első négy hónapjában még csak 255,000 franc volt, azonban ugyanazon év október havi bevétele már egymaga fölért az első négy havival. Képzeltetjük tehát, mily iszonyú forgalmat fog

• A pesti takarékpénztár új épülete. (A „Hajós József“ című cikkhez.)

nyitani az áthajózás útját s ezt oly módon eszközölje, hogy Izmailáig a Nilustól vezetett s innen az új csatornán bocsáttatja le a hajókat a márványtengerbe.

az itt átvonuló világkereskedés majd akkor eszközölni, ha majd az egész nagy csatorna megnyílnak mindenféle hajó számára.

Báró Perényi Zsigmond legelső levele.

A b. Perényiek levéltárának — több mint 10,000 darab iromány — egy harmadrészét tevő levelezéséből bőven megismertem azon viszonyt, mely a 17-ik és 18-ik században a főrangúak közt s azok családi életében a szülők és gyermekek

között létezett. A b. Perényi-család egyike volt a leggazdagabb olygarcháknak; dicsőségének legmagasabb pontját Imre nádor személyében érte el, kinek birtoka, az akkori feljegyzés szerint, mely a levéltárban jelenleg is megvan, 20 várme-